

Sıradışı

bir sanattan sıradışı bir hayata

Bohemlikten sosyalizme, sıradışı sanat etkinliklerinden dervişliğe uzanan bir hayat hikayesi. 'Amerika'da Bir Türk' adlı kitabıyla gündeme gelen Bayrak ile sanat çalışmalarını konuştuk.

Korku-filminden beter:
**BİR ATÖLYENİN
ÖLÜMÜ**

SON happening esimin atölyesinden çıkmak zorunda bırakılmasıyla başladı. Atölyeyi boşalttım ve duvarlarını delip içine litrelerce kan, sakatat, fare yerleştirip alçıya kapattım. Yerleri delip üstlerine kan dokulmuş bes on güvercin yerleştirip kapattım. Sokağa afişler asıp bu hadiseyi "Yasayan Atölyenin Ölümü" isimliyle duyurdum. İzleyiciler atölye geldiklerinde bos, tertemiz duvarlarla karşılaştılar. Basımda miğfer elimde balta atölyeye girdim. Elimdeki balta ile duvarlara vurmaya başladıkça duvarlardan kan fışkırmaya, tavani destekçe bağırsaklar dokulmaya başladı. Böylece tertemiz atölye korkunc bir şekilde öldürülmüş oldu.

ÖZÜZ ERTEN / SÖYLEŞİ

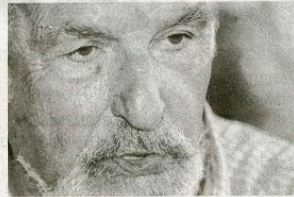
TOSUN BAYRAK'IN hayat hikâyesini birkaç cümleyle özetlemek gerçekten çok zor. Robert Kolej'de geçen gençlik yıllarında sosyalist; Batı'da geçen sanat dolu döneminde bohem ve anarşist; Fas'ta geçen ticaret döneminde aristokrat; İstanbul'daki Cerrahi tekkesindeyken derviş; New York yıllarında ise şeyh. 1960'lı yıllarda New York'ta Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Erol Akyavaş ile açtığı sergi ve Türkiye'de "happening" tabirinin dahi duyulmadığı 1968'de düzenlemeye başladığı happeninglerle Amerikan sanat ortamında bir anda yıldızlaşan Tosun Bayrak'a "Amerika'da Bir Türk" isimli kitabı dolayısıyla sanat hayatını sorduk.

» Resim yapmaya ne zaman başladınız ve bu ilginizi uyandıran neydi?

Beni resim yapmaya en çok dedem İhsan Efendi yüreklendirmiştir. Dedem beni Topkapı Sarayı'na götürüp minyatürleri gösterir, Heykel Müzesi'ne götürüp Yunan, Roma heykellerini seyrettirip "Böyle insan resimleri yap" derdi. 1946'da Berkley'de California Üniversitesi'nde mimarlık okumak, ardından Paris'e gidip Fernand Leger ve Andre Lhote atölyelerinde resim dersleri almak o yıllar için oldukça zor işler.

» O dönemin Paris sanat ortamı nasıldı? Türklere kimler vardı?

Amerika yıllarımda modern resmin Paris'ten Amerika'ya geçtiği yılları yaşadım. Babamın desteği ile Paris'e gidip, dönemin ünlü ressamı Andre Lhote ve Fernand Leger'in atölyelerine katılıp resim yapmaya başladım. Paris'te kaldı-

ğım pansiyonda ressam Avni Arbaş ve Selim Turan da yaşıyordu. Bedri Rahmi'nin abisi Sabahattin Eyüboğlu da oradaydı. Bedri Paris'e geldiğinde abisi Sabahattin'le kalırdı. Fikret Mualla oldukça çökmüştü. Paraya ihtiyacı oldukça uğradı. En hali vakti yerinde olan Türk ressamı ise Abidin Dino'ydu.

» Amerika'da kaldığınız 30 yılı aşkın sürede sanat alanında ne gibi etkinlikler gerçekleştirdiniz?

Sanat ve sanat tarihi dersleri vermem meşhur Londra Courtauld Enstitüsü'nde sanat tarihi okuduğum yılları bir getirisi. 1965 yılında aynı üniversitede profesör oldum. O dönemin en önemli olaylarından biri "International Artist Seminar" isimli bir program icat etmemdi. 1961 yılında ilk semineri Bedri Rahmi Eyüboğlu, Eren Eyüboğlu ve çeşitli ülkelerden beş arkadaşımı davet ederek başlattım. Sonra sergiler geldi.

» Amerika'da gerçekleştirdiğiniz happeningler oldukça ses getiriyor. Tam olarak yapmak istediğiniz neydi?

1965 yılında meşhur Guggenheim Ödülü'ne layık görüldükten sonra ünüm artmaya başladı. Fakat asıl çıkışı o günlerin en avangart müzesi olan Riverside Müzesi'ndeki "Bir Arabamın Ölümü" isimli sergimle yaptım. 1968 yılına kadar tuval resmi yaparken bu tarihten sonra malzeme olarak içinde et, kan, sakatat, canlı hayvanların da dâhil olduğu, dönemin sanat yazarlarının "Shock Art" adlandırdıkları happeningler gerçekleştirmeye başladım.

» Bunlarla neyi amaçladınız?

İnsanlar uykuda; rüyalarını, hayallerini hakikat zannediyorlar. Güzel dedikleri şeyler onları daha derin uyutuyor. Yaptığım işlerle onları uyandırmak için gözlerine, kulaklarına, görmek istemedikleri şeylerle hücum ediyordum.